

Standpunt VCLB t.a.v. Onderwijsloopbaanbegeleiding en SO-HO

Het thema van oriënteringsproeven bij de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs kan de voorbije jaren op vernieuwde belangstelling rekenen. Heel wat onderwijsactoren hebben hierover standpunten gepubliceerd.

De Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) lanceerde zijn visietekst: “Naar een efficiënte oriëntering op het hoger onderwijs” (2011). [Lees meer...](#)

Zowel de Vlaamse Vereniging voor Studenten (VVS) als de Vlaamse Scholierenkoepel pleitten eerder al publiek voor een beter oriënteringsbeleid met inbegrip van het invoeren van oriënteringsproeven (2012 en 2013). [Lees meer...](#)

Het informeel overleg tussen vertegenwoordigers van het hoger onderwijs, secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding – de zogenaamde Vliir-werkgroepen – bezorgden hun eindtekst: “Bouwen aan de brug tussen Secundair en Hoger Onderwijs” in het voorjaar 2013 aan de Minister. [Lees meer...](#)

Ongeveer tegelijkertijd publiceerde de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) zijn “Advies over de versterking van het studiekeuzeproces in de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs” [Lees meer...](#)

Doel

Ten overvloede wordt verwezen naar het probleem van de lage slaagcijfers – in Bama-termen: het % behaalde credits - in het eerste jaar van het hoger onderwijs. Van een oriënteringsproef verwacht men dat deze de slaagcijfers in het HO hetzij rechtstreeks, hetzij onrechtstreeks -via het optimaliseren van de studiekeuze van jongeren- in belangrijke mate gunstig zal kunnen beïnvloeden. Begeleiders van de diensten voor studie-advies aan het Hoger Onderwijs ervaren maar al te vaak dat studenten, die zij bij een heroriëntering bijstaan, blijk geven van een onvoldragen studiekeuze.

Men gaat er hierbij van uit dat het opvoeren van de kwaliteit van de studiekeuzebegeleiding en de daaruit volgende verhoging van de kwaliteit van studiekeuzes tot een hoger slaagcijfer zal leiden. Hiervoor is nochtans slechts zeer weinig wetenschappelijke evidentie te vinden. Integendeel: studiekeuze-begeleidings-onderzoek wijst net op een zeer bescheiden te verwachten bijdrage aan de slaagcijfers in het HO. Wel kan worden aangetoond dat leerlingen die zich engageren in een kwaliteitsvol keuze-begeleidingsproces ook daadwerkelijk meer tot de geslaagden behoren. [Lees meer...](#)

Het dus wel eens kunnen dat heel wat andere factoren de slaagcijfers verklaren maar dat de ‘goede kiezers’ de anderen verdringen binnen een gelijkblijvend aantal geslaagden.

Voor alle duidelijkheid: onderwijsloopbaanbegeleiding werkt dus !

Maar, misschien niet helemaal zoals men zou verwachten....

Als clb-medewerker stellen we ons niettemin tot doel op zoek te gaan naar de mogelijke meerwaarde van oriënteringsproeven voor de kwaliteit van het studiekeuzeproces van onze leerlingen.

Oriënteringsproeven

Het nadenken over oriënteringsproeven wordt bemoeilijkt door het ontbreken van een begripsomschrijving. De proeven kunnen zich onderscheiden op volgende dimensies:

- **Bindend versus niet-bindend**

Het resultaat van de proef kan de kandidaat-student “binden” of niet. Dat zou kunnen betekenen dat hij/zij een bepaalde studierichting of onderwijsniveau niet mag aanvatten of eerst een ander traject dient te bewandelen alvorens ... .

Een voorbeeld is de [toelatingsproef](#) zoals die nu voor de academische bachelors arts/tandarts en muziek- en podium-kunsten geldt. Een gunstige score wordt een toelatingsvoorwaarde. Geen enkele onderwijsactor pleit voor een veralgemeende bindende oriënteringsproef. De redenen voor het verwerpen ervan zijn volgens de VLIR driedig: “... .

- na falen is geen remediëring meer mogelijk,
- een aantal kandidaat-studenten zouden kunnen worden afgeschrikt waardoor het totale aantal studenten zou dalen
- en de foutenmarge eigen aan elke predictieve test (de valse negatieven) is niet aanvaardbaar. ...”

- **Verplicht versus vrijwillig**

Een verplichting voor alle kandidaat-studenten wordt vaak wel wenselijk geacht omdat “...de ervaring met zelftests leert dat leerlingen die deze pakketten het meest nodig hebben, deze vaak terzijde laten liggen, mogelijk om de confrontatie uit te stellen of omdat de eisen van de laatste jaren secundair alle aandacht opeisen...”.

Niettemin wordt ook gewezen op de mogelijke sociale gevolgen van verplichte oriënteringsproeven. Men denkt hierbij aan mogelijke afschrikkingseffecten t.a.v. meisjes-studenten i.v.m. meer ambitieuze studierichtingen én aan het bekende effect dat voorspellende proeven meer vrouwen en kandidaten uit lagere sociaal-economische groepen onterecht ontmoedigen.

- **Generiek versus specifiek voor de studierichting**

Een generieke proef bedoelt een uitspraak te kunnen doen over de positionering van een score (scores) in het geheel van het hoger onderwijs. Specifieke richtingsgebonden proeven doen hetzelfde over specifieke studierichtingen . Een voorbeeld hiervan is de [‘ijkingsproef wiskunde’](#) die door verschillende universiteiten samen wordt georganiseerd voor de zwaardere wiskunde-richtingen.

De vraag stelt zich wat men in meer generieke proeven wenst te meten ? Vaak worden belangstelling en studiehouding en-motivatie genoemd naast ‘cognitieve’ subtests over taalvaardigheid , begrijpend lezen, wiskunde, abstract-logisch denken..... Denk bvb. aan de taal-, wiskunde- en stilleesproef van de legendarische, maar nooit ingevoerde, [Chrysostomosproef](#) (download-pdf) .

Een recent voorbeeld van een meer studierichtingsgebonden proef is de [‘SIMON’](#), de

Studievaardigheden en Interesse **MONitor**, van de faculteit psychologische en pedagogische wetenschappen van UGent.

- **Normering via referentiegroepen of een kritische score**

De scores van een kandidaat-student kunnen worden afgetoetst aan een vooraf bepaalde norm, een kritische score. Dit is een examen-logica: geslaagd of niet geslaagd. De items worden (eerder intuïtief) gerelateerd aan de onderwijs-vak-doelen en de scores worden “gestandaardiseerd” op een 20 puntenschaal waarbij 10 vaak de kritische score wordt. Dit vindt men heel vaak bij meer vakgebonden [zelftests](#).

Individuele scores kunnen echter ook worden vergeleken met een referentie- of normgroep. Zo kan de score van een leerling worden vergeleken met de gemiddelde scores (en spreiding) van studenten van een bepaalde studierichting aan een bepaalde instelling. Zo kan een percentielscore voor verschillende keuze-alternatieven van de leerling worden aangeboden.

Een opvallende moeilijkheid hierbij is dat alle instellingen van hoger onderwijs de resultaten van hun studentengroepen van alle studierichtingen dienen vrij te geven. Is dit de reden waarom de Chrysostomosproef er nooit is gekomen ?

De eerder genoemde Simon-proef (UGent) genereert een slaagkans-percentagage voor een bepaalde studierichting.

- **Voor of na een inschrijving aan het hoger onderwijs**

Het maakt ook een wereld van verschil uit of de betrokken proeven worden afgenomen voor of na de inschrijving aan het hoger onderwijs. In het eerste geval kan een testscore worden meegenomen in het keuzeproces. In het tweede geval gaat het om een toetsing van een al of niet gewenste heroriëntering.

De VLIR stelt voor om zelfstudie- en evaluatiepakketten af te nemen in het secundair onderwijs vanaf de start van de derde graad. Ook het masterplan hervorming SO voorziet die mogelijkheid vanaf het einde van het vijfde jaar als onderdeel van een globaal begeleidingstraject.

Het wekte dan ook enige verwondering toen de Minister een dergelijke proef, die nu ‘ijkingsproef’ heet, enkele weken later (28.06.2013) bij de start van het eerste academiejaar situeerde.

VCLB

Oriënteringsproeven of ...

Inzake onderwijsloopbaanbegeleiding werken de Vrije Centra voor leerlingenbegeleiding met het studiekeuzetaken-model van Verschuere & Germeijs en dit zowel bij de ontwikkeling van educatief materiaal ten behoeve van de keuzebegeleiding in de klas in het kader van schoolondersteuning, als bij de individuele hulpverlening bij vastlopende keuzes in het kader van het leerlingengerichte aanbod.

De studiekeuzetaak ‘zelfconceptverheldering’ stelt de leerling voor de opdracht om een realistisch zelfbeeld te ontwikkelen op het gebied van belangstelling, waarden, studiehouding, ...enz. maar ook

op het gebied van 'capaciteiten'. Capaciteiten kunnen worden geformuleerd in termen van schoolse vorderingen (schoolresultaten), in termen van cognitieve vaardigheden (IQ), in termen van competenties en/of in termen van talenten.

Instrumenten die ertoe leiden dat de leerling (en zijn ouders) extra informatie kan verzamelen over zijn eigen mogelijkheden in relatie tot de verwachtingen in het hoger onderwijs in het algemeen en de voorgestelde studiekeuze in het bijzonder , zijn altijd welkom.

Zowel meer generieke als meer domeinspecifieke oriënteringsproeven kunnen hiertoe bijdragen op voorwaarde dat zij worden ingebed in het geheel van de keuzebegeleiding . Criterium voor VCLB is echter het antwoord op de vraag : "In welke mate helpt het resultaat van deze proef de leerling verder in zijn keuzeproces".

De ontwikkeling, het up-to-date houden en de implementatie van generieke oriënteringsproeven is een onderneming die zowel van HO als van SO een grote inspanning zal vragen. Voor de domeinwerking 'onderwijsloopbaanbegeleiding' van VCLB is het duidelijk dat de ontwikkeling van studierichtings- en instellingsgebonden "excursies" een belangrijk deel van de beoogde doelstelling (reality check) met veel minder inspanning zou kunnen realiseren.

Excursies.. bevatten lesmateriaal, representatief voor het curriculum van de gekozen studierichting en instelling , die volgens een bepaalde werkvorm aan de leerling worden aangeboden. Deze kan zich dan via zelfstudie op de bijhorende evaluatievragen voorbereiden. Dit concept sluit wellicht nauw aan bij het VLIR-voorstel van zelfstudie- en zelfevaluatie-pakketten.

Studiekeuzebegeleiding

VCLB kan zich helemaal vinden in de keuze van het overleg tussen de onderwijsactoren tot versterking van de onderwijsloopbaanbegeleiding gedurende het secundair onderwijs. De domeinwerking onderwijsloopbaan-begeleiding ziet haar bijdrage hieraan op het vlak van :

1. Informatieverstrekking.
Onderwijskiezer is op dit gebied binnen de kortste tijd uitgegroeid tot de informatie-standaard in Vlaanderen. Daar waar de onderwijsactoren een verdere uitbreiding van het informatie-aanbod over het hoger onderwijs beogen, kan worden nagegaan of dit binnen het Onderwijskiezer-platform kan worden gerealiseerd.
2. Keuzebegeleiding in de klas.
De leerlijn inzake loopbaancompetenties die in de "Op Stap naar"-methodiek zit vervat, én de implementatie ervan op school kan worden versterkt. Vooral de mogelijkheden ter versterking van de studiekeuzebegeleiding naar de derde graad dienen onderzocht.
3. Professionalisering van de leerkrachten/keuzebegeleiders.
Een grondige vorming van leerkrachten/keuzebegeleiders op het vlak van onderwijsloopbaan-begeleiding in het algemeen en werken met de Op-Stap-methodiek in het bijzonder is momenteel slechts zeer beperkt aanwezig. Een samenwerking tussen de nascholingsinitiatieven voor clb-medewerkers en deze voor leerkrachten kan hierbij vruchtbaar zijn.

4. Individuele hulpverlening.

De centra voor leerlingenbegeleiding kunnen een meerwaarde bieden op het vlak van handelingsgerichte diagnostiek en begeleiding en loopbaancoaching bij vastlopende keuzes. Een nog verdergaande professionalisering van de clb-medewerkers via nascholing is hiertoe nodig.

VCLB wenst actief mee te werken aan het noodzakelijke verder overleg tussen de onderwijsactoren ten behoeve van een sterker studiekeuze-begeleidings-aanbod voor leerlingen en hun ouders.

Johan David

23 12 2013